

Beslutningsforslag nr. B. 151. Fremsat den 31. marts 1987 af Rahbæk Møller (SF), Agerschou (SF), Carsten Andersen (SF), Lilli Gyldenkilde (SF), Ole Henriksen (SF), Anne Grete Holmsgård (SF), Jes Lunde (SF) og Ebba Strange (SF)

Forslag til folketingsbeslutning om forbedring af mulighederne for oprettelse af medarbejderejede virksomheder

Folketinget opfordrer regeringen til snarest at fremsætte lovforslag, der forbedrer mulighederne for oprettelse af medarbejderejede virksomheder efter følgende retningslinjer:

1. Loven skal omfatte virksomheder, der vedtægtsmæssigt opfylder følgende betingelser:

- a) Alle virksomhedens medarbejdere skal have én stemme hver på virksomhedens øverste besluttede myndighed, generalforsamlingen, og alle virksomhedens medarbejdere skal være medbestemmende om den daglige drift.
- b) Hvis en del af virksomhedens egenkapital tilhører andre end medarbejderne, må denne andel ikke have en størrelse, der forhindrer medarbejderne i at have majoriteten af stemmerne på virksomhedens øverste besluttede myndighed, generalforsamlingen.
- c) Virksomheden skal have mindst 5 medarbejdere.

2. Der ydes statsgaranti for lån til medarbejderejede virksomheder samt til medarbejdernes indskud i disse virksomheder. Statsgarantien gælder kun, så længe virksomheden opfylder de under nr. 1 nævnte betingelser.

Statsgarantien for lån til virksomheden ydes inden for visse grænser, der kan være afhængig af:

- a) indskudskapitalens størrelse,
- b) antallet af medarbejdere og
- c) en vurdering foretaget af et særligt finansierings- og rådgivningsinstitut for medarbejderejede virksomheder (jf. nr. 3).

Statsgarantien for medarbejdernes indskud ydes op til maksimum 50.000 kr. pr. medarbejder.

3. Der oprettes et specielt finansieringsinstitut og en konsulentordning for medarbejderejede virksomheder. Institutet modtager bidrag fra statskassen og kan modtage bidrag fra kommunekassen og fonde m.fl. Institutet skal i sin vurdering bl.a. lægge vægt på virksomhedens betydning for beskæftigelse og samfundsøkonomi.

Konsulentbistanden skal være gratis op til et vist beløb, og den skal ydes af konsulenter med særlig ekspertise inden for områder som medarbejderejede virksomheders ejerform, finansiering, medarbejderuddannelse m.v. Dette indebærer, at de offentlige konsulentordninger f.eks. gennem de teknologiske informationscentre skal kunne tilbyde rådgivning fra konsulenter med særlig viden om medarbejderejede virksomheder og deres særlige problemer ved siden af de konsulenter, der tilknyttes finansieringsinstitutet for medarbejderejede virksomheder. Desuden indbærer dette, at der gives støtte til andre organisationer, der yder særlig konsulentbistand til medarbejderejede virksomheder. Institutet for medarbejderejede virksomheder tilrettelægger sine arbejdsopgaver i samarbejde med Det Kooperative Fællesforbund og Sammenslutningen af Produktions- og Arbejdsfællesskaber.

4. Medarbejdere i medarbejderejede virksomheder skal have fulde lønmodtagerrettigheder med hensyn til dagpengeregulering i forbindelse

delse med arbejdsløshed, sygdom og kapitalpension m.v.

5. Lovgivningen om forbedring af mulighederne for oprettelse af medarbejderejede virksomheder følges op af en oplysningkampagne, og der gives særlig støtte til uddannelses- og oplysningsaktiviteter, der søger at udbrede kendskabet til medarbejderejede virksomheder.

6. I tilfælde af planer om virksomhedslukning eller salg af virksomheder, der er privat-ejede, skal medarbejderne orienteres med mindst 3 måneders varsel. Inden for denne frist skal medarbejderne have mulighed for at give et tilbud på køb af virksomheden. Medarbejderne skal have forkøbsret, så længe deres tilbud ikke er dårligere end alternative købstilbud.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Formålet med forslaget er at udbrede demokratiet i erhvervslivet, så virksomhederne kontrolleres af de mennesker, som arbejder i dem.

Dette kan ske ved, at der oprettes flere medarbejderejede og dermed medarbejderstyrede virksomheder. Der eksisterer i øjeblikket en række forhindringer, der gør det vanskeligt at starte medarbejderejede virksomheder. Disse forhindringer skal fjernes. Dette kan ske ved at give medarbejderejede virksomheder en ligestilling i forhold til andre virksomhedstyper med hensyn til lønmodtagerrettigheder og gennem oplysning. Samtidig skal medarbejderejede virksomheders særlige behov for finansiel og rådgivningsmæssig støtte i startfasen opfyldes. Disse særlige behov opstår, fordi den demokratiske ejerform begrænser kredsen af finansielle indskydere og stiller særlige krav om fordelingen af ejerkapitalen. Desuden rummer selve udviklingen af demokratiske organisationsformer særlige problemer i startfasen.

I den aktuelle situation med høj arbejdsløshed vil forslaget desuden kunne supplere de eksisterende iværksætteraktiviteter og beskæftigelsesforanstaltninger. Forslaget vil således både bidrage til en udvikling af demokratiet og en forøgelse af beskæftigelsen.

Det kan senere overvejes, om det vil være hensigtsmæssigt at oprette en særlig selskabsform, medarbejderejet selskab, MS. I første omgang skønnes der dog ikke at være behov herfor, idet de eksisterende selskabsformer udgør et tilstrækkeligt stort spektrum til at imødekomme behovet.

Bemærkninger til de enkelte punkter

ad 1

I dette nummer bestemmes lovens dækningsområde gennem en afgrænsning af, hvad der forstås ved en medarbejderejet virksomhed.

ad a) Her understreges det grundlæggende demokratiske princip om én stemme pr. medarbejder. Ved en medarbejder forstås enhver fastansat, uanset om vedkommende er deltidsansat, og uanset

om vedkommende er elev. Der skal dog tillades en prøvetid på maksimum et år for nye medarbejdere, inden de får stemmeret.

Der bør udarbejdes regler for medarbejdernes rolle ved udøvelsen af den daglige ledelse. Disse regler bør være så rummelige, at der tages hensyn til store såvel som små virksomheder og samlede såvel som produktions- og geografisk opdelt virksomheder.

ad b) For at sikre at medarbejdergruppen har kontrollen med virksomheden, skal det kræves, at de har majoriteten af stemmer på generalforsamlingen. Dette udelukker imidlertid ikke, at eksterne aktionærer, f.eks. tidligere ejere, pensionskasser m.fl., kan eje en minoritetspost i virksomheden. Ved at tillade sådanne minoritetsposter sænkes kravene til medarbejderkapitalens størrelse.

ad c) Loven retter sig mod virksomheder, hvor en gruppe af medarbejdere har den demokratiske kontrolret. Loven retter sig ikke mod enkeltmandsvirksomheder, familievirksomheder og lign. Dette har nær sammenhæng med medarbejdernes status som lønmodtagere, jf. nr. 5. Derfor skal der fastsættes en nedre grænse for antallet af medarbejdere i en medarbejderejet virksomhed.

ad 2

Begrænsningerne på ejerformen indebærer, at kredsen af kapitalindskydere begrænses, og at der stilles særlige krav til fordelingen af stemmeretten blandt medarbejderne. Dette betyder, at hver medarbejder skal indskyde nogenlunde samme beløb. Derfor kan enkelte medarbejders begrænsede indskudsmuligheder betyde, at den samlede indskudskapital bliver relativt lille.

Medarbejderejede virksomheder har derfor et særligt behov for stor fremmedfinansiering, så indskudskapitalens størrelse begrænses og den enkelte medarbejders indskudsbyrde lettes. Samtidig kan ukendskabet til denne ejerform medføre, at de medarbejderejede virksomheder vil få særlig vanskeligt ved at skaffe tilstrækkelig fremmedkapital.

En ordning med statslån vil kunne øge medarbejderejede virksomheders muligheder for at opnå en sådan fremmed finansiering, at kravet til indskudskapitalens størrelse kan begrænses. Samtidig vil en statsgaranti for lån til den enkelte medarbejders indskud kunne lette disse indskud.

ad 3

I lande som Italien, Frankrig, Spanien, England og Sverige findes en særlig lovgivning om medarbejderejede virksomheder. Ud over direkte finansiel støtte indeholder denne lovgivning i reglen også særlige konsulentordninger.

I Sverige er der i »udviklingsfondene« i hvert len mindst en konsulent med særlig ekspertise inden for medarbejderejede virksomheder. Konsulenthjælpen er gratis op til 20.000 skr. i den indledende fase, og derefter ydes der et tilskud på 50 pct. til de videre analyser m.v.

En lignende ordning kunne i Danmark etableres med udgangspunkt i de såkaldte TIC-centre.

Imidlertid findes der også organisationer som Det kooperative Fællesforbund (DKF), der gennem lokale initiativcentre kan tænkes at yde konsulentbistand til medarbejderejede virksomheder.

Dette gælder også organisationen Sammenslutningen af Produktions- og Arbejdsfællesskaber (SAPA). Disse og lignende organisationers konsulentbistand bør have en tilsvarende form for støtte som nævnt ovenfor, og samtlige støttefunktioner bør koordineres i tilknytning til finansieringsinstituttet.

Som en del af sit virke skal finansieringsinstituttet opmuntre til nye former for ledelse og inddragelse af medarbejderne i medarbejderejede virksomheders daglige drift, åbne op for skabelse af jobmuligheder til hårdt arbejdsløshedsramte grupper, f.eks. unge og indvandrere, og være med til at sikre udviklingen af socialt nyttig teknologi, socialt nyttige varer og erhvervsbyggeri.

For at sikre opfyldelsen af disse mål skal fonden kunne tilbyde investeringstilskud og konsulentbistand skræddersyet til den enkelte medarbejderejede virksomheds behov.

Som industrielt udviklende og jobskabende drivkraft skal finansieringsinstituttet være fri for direkte politisk styring for at kunne træffe beslutninger hurtigt og være stadig voksende i kraft af statstilskud, kommunale tilskud, tilskud fra fonde som ATP og LD og pensionskasser, men også i kraft af forrentningen af den allerede indskudte kapital.

ad 4

Den nuværende lovgivning er meget uklar med hensyn til, hvornår en medejende medarbejder skal betragtes som henholdsvis selvstændig og lønmodtager. Der findes eksempler på, at medarbejderen frygt for at miste den fulde ret til dagpenge m.v. har hindret oprettelsen af medarbejderejede virksomheder. Derfor bør det i loven præciseres, at medarbejdere i medarbejderejede virksomheder bevarer deres fulde lønmodtagerrettigheder.

Dog bør det sikres, at arbejdsløse, der indgår i start af en medarbejderejet virksomhed får mulighed for at oppebære 50 pct. af understøttelsen ved starten af virksomheden, altså sikres de samme muligheder som arbejdsløse, der starter egen virksomhed.

ad 5

For at få startet flere medarbejderejede virksomheder i Danmark er det nødvendigt, at flere mennesker får kendskab til de muligheder, der ligger i denne virksomhedsform. Derfor skal lovgivningen på dette område følges op af en oplysningskampagne, herunder udarbejdelse af kursusmateriale m.v. til brug i undervisningen på forskellige niveauer. Der kan i denne sammenhæng overvejes at give en særlig støtte til f.eks. produktionshøjskoler og lign., der direkte kunne uddanne medarbejdere til start af egen medarbejderejet virksomhed.

ad 6

Fra dagspressen kendes eksempler, hvor medarbejdere har forsøgt at overtage deres virksomhed, men hvor dette tilbud er blevet afvist og virksomheden er blevet lukket eller solgt til anden side. Med denne lovgivning øges medarbejdernes muligheder for at overtage virksomheden, og i denne forbindelse bør medarbejderne sikres forkøbsret, så deres overtagelsesforsøg ikke kan afvises, medmindre virksomhedsindehaverne, eventuelt kreditorerne, kan sælge til en højere pris til anden side.

Aftaler om overdragelse af virksomheden eller dele heraf til anden side har ingen juridisk gyldighed inden for tidsfristen på 3 måneder, medmindre medarbejderne har afstået fra deres forkøbsret. Eventuelt kan det kræves, at medarbejderne inden for en tidsfrist på 1 måned afgiver en hensigtserklæring om overtagelse, hvis de ønsker at udnytte de resterende 2 måneder til at afklare, om de vil overtage virksomheden.

F.t. beslutn. vedr. medarbejderejede virksomheder

Kommentarer vedrørende krav om begrænsning af kapitaliseringsmuligheder

De ovenfor anførte retningslinjer omhandler ikke særlige krav vedrørende udlodning af overskud og muligheder for realisering af eventuelle kursgevinster på medarbejderkapitalen.

En sådan begrænsning kunne være, at der maksimalt kunne udbetales udbytte med en vis procent, og at medarbejderindskud kun kunne indløses til parikurs eventuelt tillagt en vis inflationsregulering.

Imidlertid vil en sådan restriktion kunne modvirke udbredelsen af medarbejderejede virksomheder specielt i sektorer, hvor der kræves meget store kaptitalindskud. Nogle medarbejdere vil ikke være villige til at indskyde kapital, medmindre de kan opnå en vis forrentning heraf.

Hvis medarbejdere har en snæver interesse i maksimalt økonomisk udbytte, kan dette medføre ekstra høje lønudbetalinger, hvis mulighederne for udbytteudbetaling eller senere realisering af kursgevinster er udelukket eller begrænset. Dette kan

medføre begrænsning af virksomhedens opsparing og vækstmuligheder.

Hertil kunne indvendes, at begrænsningerne i kapitaliseringsmulighederne kunne suppleres med særlige regler for lønudbetalingerne. Dette ville imidlertid nødvendiggøre et uforholdsmæssigt stort kontrolapparat og samtidig begrænse selvforvaltningen på den enkelte virksomhed, og det kunne gøre interessen for at starte/overgå til medarbejdereje mindre.

Selv om der ideologisk kan argumenteres for en kollektiv ejerform uden udtræksmuligheder, udbytteudbetalinger og realisering af kursgevinster, behøver dette ikke være indbygget i loven, men kan overlades til regulering i vedtægter besluttet af medarbejderne og gældende for den enkelte medarbejderejede virksomhed.

For at forhindre kapitalisering og udtræk af statslån og tilskud bør der indføres regler om, at medarbejderejede virksomheder med indestående statslån kun kan udbetale medarbejderens eget indskud forrentet med diskontoen ved den pågældendes fratræden.